

Marta Oliynyk-Domochko

*PhD in Political Science, Senior Lecturer, Department of Interdisciplinary Education,
National University of Kyiv-Mohyla Academy*

Bohdan Khamidulin,

*Master's student majoring in "Business Diplomacy and Government Relations Politics",
National University of Kyiv-Mohyla Academy*

The States of North Africa as Strategic Partners of Ukraine

The article comprehensively explores the potential of the North African states (Algeria, Egypt, Libya, Morocco, Tunisia) as strategic partners for Ukraine in the context of Russian aggression. Emphasis is placed on the growing strategic importance of the Maghreb region, which is determined by key factors: energy resources, logistical potential (Suez Canal, the "Grain from Ukraine" initiative), economic weight, and the necessity of diplomatic support on international platforms. The following methods are used in the article: comparative and historical analysis, systematic approach, case studies, modeling and forecasting methods

An analysis of the architecture of relations before and after the start of the full-scale invasion is conducted. Factors that caused the limited effectiveness of previous diplomacy in 2014–2022 are highlighted, and how the approach to partnership changed after 2022 is examined, including the intensification of dialogue and an individualized approach due to the non-uniform stance of the Maghreb countries in the UN. The impact of Russian propaganda and economic interests on the region, which led to the neutrality of several states, is considered separately. The successes in trade and economic cooperation (positive trade balance in 2024, agrarian export) and in the field of cultural and humanitarian cooperation (education, public diplomacy) as tools to counteract the Kremlin's influence are underscored.

The concluding part of the article outlines the main strategic guidelines necessary for strengthening the partnership with North Africa: improving the diplomatic situation (overcoming neutrality, combating disinformation), ensuring sustainable economic growth (increasing trade, attracting investment, developing logistics), and utilizing unique Ukrainian experience (in the military-technical sphere, infrastructure restoration, and IT technologies). The implementation of these directions will help to strengthen Ukraine's positive image, reduce the level of Russian influence, and ensure the long-term stability and development of bilateral relations..

Keywords: North Africa, strategic partnership, trade, Ukraine, Algeria, Egypt, Libya, Morocco, Tunisia.

DOI <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series22.2025.38.16>

УДК 327.7:061.1ЄС]:355.02(4)

Іван Гуменюк

аспірант кафедри політичних наук,

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3903-3438>; email: ivangumeniuk@gmail.com

БЕЗПЕКОВИЙ ПОРЯДОК ДЕННИЙ ЄС: КРИЗИ, ДИЛЕМИ, ПОШУК РІШЕНЬ

«Європа буде гартуватися в кризах і стане сумою рішень, прийнятих за цих криз»

Жан Моне

У статті досліджено трансформацію безпекового порядку денного Європейського Союзу в умовах полікризи та структурних змін міжнародного порядку. Актуальність теми зумовлена руйнуванням післявоєнної архітектури європейської безпеки, повномасштабною агресією Російської Федерації проти України, зростанням ролі гібридних, технологічних, енергетичних та інформаційних загроз, а також необхідністю переосмислення суб'єктності ЄС як безпекового актора. Метою дослідження є характеристика безпекового порядку денного ЄС як політичного та аналітичного конструкта, що формується в межах кризового циклу, в якому політичні відповіді породжують нові стратегічні дилеми та визначають подальшу еволюцію інтеграційного проекту. Методологічну основу становлять компаративний підхід, критичний аналіз сучасних академічних і аналітичних джерел, а також використання теоретичних положень сек'юритизації, концепції полікризи та підходів до вивчення формування порядку денного (agenda-setting). Застосування цих

методів дозволило виявити взаємозв'язок між дискурсивним конструюванням загроз, інституційною еволюцією ЄС та межами інтеграції у сфері безпеки.

У результаті встановлено, що сучасний безпековий порядок денний ЄС характеризується розширенням тематичних сфер безпеки, сек'юритизацією економічної, технологічної та енергетичної політики, а також фрагментацією інституційних механізмів реагування. Виокремлено ключові типи криз: стратегічної стабільності, нормативного порядку та ідентичності, трансатлантичної асиметрії та енергетичної безпеки. Стверджується, що криза є не лише деструктивним явищем, а й структурною умовою європейської інтеграції, відкриваючи «вікна можливостей» для реформ, водночас створюючи ризики інституційного перевантаження та політичних конфліктів. Показано визначальну роль України у переосмисленні європейської безпекової архітектури та зміщенні акцентів від нормативної до гібридної моделі безпеки, в якій поєднуються військові спроможності, стійкість суспільства та союзницькі механізми. Зроблено висновок, що ефективність безпекового порядку денного ЄС залежить від здатності поєднати стратегічну автономію з трансатлантичною єдністю, подолати інституційну фрагментацію та сформуванню цілісної моделі багатовимірної безпеки.

Ключові слова: безпековий порядок денний ЄС, полікриза, сек'юритизація, стратегічна автономія, європейська інтеграція, гібридні загрози, трансатлантичні відносини, енергетична безпека.

Вступ. Європейський безпековий порядок денний формується на перетині криз і дилем сучасності: трансформації міжнародних відносин, ерозії післявоєнних інституційних домовленостей і структурних зрушень у характері загроз. Після завершення «холодної війни» архітектура, що спиралася на взаємодію НАТО, ЄС та ОБСЄ, ґрунтувалася на припущенні про поступову конвергенцію безпекових інтересів і нормативну силу міжнародного права. Російська агресія проти України з 2014 року та її повномасштабна фаза з 2022 року засвідчили крихкість цієї моделі та повернення до логіки силового балансу, що поєднується з новими типами загроз (гібридними, кібернетичними, енергетичними, інформаційними, технологічними).

«Безпека стає центральним пріоритетом у всіх політиках», – цю тезу нарешті розділяють не тільки незалежні експерти та дослідники, тепер це частина чинних європейських стратегій [Strategic Foresight Report, 2025]. ЄС має тривалий і відносно ефективний досвід антикризового менеджменту, втім головна метакриза сучасності – криза суб'єктності Європи як безпекового актора – виводить питання безпекового порядку денного на вищий рівень складності, як в практичному, так і в академічному сенсах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналітичний огляд сучасних академічних текстів за запропонованою темою свідчить про значний інтерес вчених до кризових процесів у Європі. Погодимось з українськими авторами, які вказують, що поняття «криза» часто використовується: 1) у значенні руйнівного та динамічного явища (криза довіри до влади, криза легітимності, криза ідентичності, криза політичної участі тощо); 2) у розумінні спектру деструктивних конфліктів, які особливо в умовах війни призводять до масштабних утрат; 3) у контексті межових проявів фактично у всіх сферах життя суспільства та функціонування держави; 4) як ґрунт для соціальних, економічних, політичних потрясінь, потенційних конфліктів у взаємодіях між інституціями, зацікавленими групами й персоналіями, у площинах влада–суспільство, влада–група, влада–індивід [Волянчук, 2024]. Водночас і у вітчизняних, і у західних джерелах нерідко пишуть і про потенціал криз для суспільно-політичного оновлення систем.

Кризу управління безпекою діагностують Європейському Союзу чимало авторитетних авторів. Відносини між НАТО та СПБО опинилися «у пастці управлінської сірої зони», коли держави-учасниці та їх міжурядові союзи уникають стратегічних рішень, блокують реформи, дублюють функції – усе це, на думку вчених, є «консенсусною втечею від реальності», що кидає виклик європейському управлінню безпекою [Helferich, 2025].

Помітно, що не лише кризові процеси, але й рішення довкола них можуть викликати нові серйозні суперечки в Європі та поглиблювати кризи. Про це зокрема пишуть західні вчені, які аналізують конфліктний концепт стратегічної автономії, що, на їх думку, також «розколює» Європу: для деяких країн, особливо в Центральній та Східній Європі, це

прагнення ЄС йти третім, незалежним від Сполучених Штатів, шляхом видається марним; натомість для Франції та Німеччини стратегічна автономія є необхідним порядком денним ЄС, щоб «розвинути власний голос у міжнародних справах та страхуватися в міжнародному просторі зростаючої невизначеності» [Helwig, 2023]. Це дослідження демонструє кризу єдності всередині ЄС навіть у базових безпекових питаннях.

Окреслені питання мають також виразний міждисциплінарний характер, наприклад, технологічний вимір кризи безпеки потребує залучення досліджень із різних галузей наук. Зокрема сучасні фахівці гостро критикують політику кібербезпеки ЄС одразу за кілька позицій: неузгодженості, відсутність інтеграції, розбіжності між державами-членами, інституційну дисфункцію, ірраціональність, потенційні проблеми з довірою, розбіжності між галузями промисловості та різними технологіями, бюрократичні конфлікти тощо [Ruohonen, 2024].

Водночас, розробляючи сценарний аналіз архітектури європейської безпеки, низка авторів уникають термінології кризологів, використовують м'якші терміни, наприклад, «дилеми стратегічної автономії ЄС». Вони визнають, що головна загроза для Європи вбачається в намаганнях РФ переглянути світопорядок, повернути сфери впливу, що для ЄС означає необхідність чіткіше окреслити власну геополітичну ідентичність [Anghel, Damen, 2025]. Попри вибір умовних формулювань, застосування на позначення подібних явищ soft-поняття «дилема», загалом йдеться про кризу ідентичності, що може мати не менш руйнівні наслідки, аніж ті, що супроводжують інституційні, функціональні чи структурні виклики.

У центрі нашого дослідження поняття кризи та близькі до нього концепти, що поширюються у безпековому порядку денному ЄС. Це водночас формує деякі спільні й відмінні особливості академічного vs. політичного використання таких понять. В академічних текстах ці концепти – аналітичні категорії. Водночас у політиці ЄС – це інструменти мобілізації ресурсів і легітимації рішень. Наприклад, “resilience” одночасно є науковою концепцією та бюджетною програмою. Концепція «Стійкість 2.0» – зсув до проактивної та перспективної стійкості Європи для подолання глобальних невизначеностей: від геополітичних криз і геоекономічних потрясінь до потрійної планетарної кризи (що охоплює зміну клімату, забруднення та втрату біорізноманіття), технологічних зрушень і загроз демократії та суспільним цінностям [Resilience 2.0: Empowering the European Union, 2025]. Академічна термінологія, що трансформується в політичну лексику, заслуговує відтак ще прискіпливішої уваги політологів.

Загалом вивчення аналітичних і академічних текстів дозволяє стверджувати, що західні автори все частіше вказують на різні типи криз європейського безпекового порядку: структурні (залежність від США, розрив можливостей); інституційні (консенсусне прийняття рішень, непослідовність політики); політичні (розбіжні оцінки й сприйняття загроз, стратегічний культурний розрив); технологічні (кіберфрагментація, дефіцит цифрової безпеки) та ін. Стосовно пошуку ефективних відповідей і рішень дослідники пишуть менше: діагностування кризи все ще користується більшим інтересом, аніж розробка комплексних програм чи аналітичних інструментів реагування на неї.

Мета дослідження – охарактеризувати порядок денний безпеки ЄС, що розвивається через кризовий цикл, у якому політичні відповіді породжують нові стратегічні дилеми, що переосмислюють наступний порядок денний. **Завдання дослідження** сформулюємо у проблемному ключі: 1) описати безпековий порядок денний як політичний і аналітичний конструкт; 2) розглянути ключові виклики та дилеми, які визначають такий порядок денний для сучасної Європи; 3) охарактеризувати наслідки сучасних криз для політики ЄС, тобто: чи «загартується» ЄС під впливом полікризи?

Методи дослідження. Для політологічного аналізу безпекового порядку денного ЄС особливо важливі компаративістська і прикладна оптика. Ця логіка дає чітку теоретичну рамку: 1) сек'юритизація визначає формування порядку денного; 2) полікратиза спричиняє

інституційну еволюцію; 3) дилеми – межі інтеграції та співпраці. Для того, щоб виразніше продемонструвати таку аналітичну матрицю матеріал викладено у таблиці. Критичний аналіз наукових джерел і аналітичних продуктів ЄС дозволяє співставити різні логіки, поняття та категорії, а також запропонувати практичні рекомендації по роботі зі суспільно-політичними кризами безпекового порядку денного.

Результати і дискусії. Огляд останніх досліджень може справити враження, що питання кризових явищ і процесів для Європи є відносно новими, а проте подібні дискусії тривають від початку заснування ЄС, а також загалом історично точаться довкола ідей пан'європеїзму. Європейські інтелектуали не приховують криз: на відміну від автократій, західні суспільства відкритіші до визнання внутрішніх проблем і роботи з ними.

У центрі нашої уваги три поняття (безпековий порядок денний, кризи, дилеми європейської безпеки), їх взаємозв'язок і використання в науковій літературі та політиці ЄС з опорою саме на сучасні джерела. Безпековий порядок денний як політичний і аналітичний конструкт дає багато можливостей для наукових пошуків і практичних рішень в умовах сучасних криз і загроз. У сучасній політичній науці “security agenda” розглядається не як перелік загроз, а як результат процесів формування порядку денного (agenda-setting) і сек'юритизації (securitization), тобто результат соціально-політичного конструювання того, що вважається екзистенційною проблемою [Wæver, 1995]. Після 2022 року в ЄС відбулося помітне розширення цього порядку денного: до класичної оборони додалися енергетична, кібернетична, технологічна, інфраструктурна безпека. Це відповідає логіці багатовимірної безпеки, де політика формується через інституційні та дискурсивні практики.

Сек'юритизація як механізм формування порядку денного європейської політики стає тенденційною. В рамках теорії сек'юритизації безпековий порядок денний виникає тоді, коли актори (наприклад, Європейська комісія, держави-члени, НАТО) легітимують надзвичайні політики через дискурс загрози. Показово, що навіть технологічна політика (наприклад, регулювання ШІ чи кіберстійкість) оформлюється як безпекова – через формалізацію ризиків і створення регуляторних режимів. Копенгагенська школа дослідників безпеки вже більше 10 років послідовно розвиває цю ідею, а зрештою під час пандемії її представники акцентували: «безпека більше не є фіксованим поняттям, яке контролюється експертами, а є мінливою та суперечливою ідеєю, що переноситься в різні професії, культури та індивідуальні обов'язки» [Berling, Gad, Lund, Wæver, 2021].

Україна стала центральним елементом трансформації європейського безпекового порядку. Її спротив довів значення конвенційних збройних сил, територіальної оборони та суспільної стійкості, а також актуалізував питання розширення євроатлантичних інституцій. Український кейс демонструє, що безпека Європи більше не може розглядатися без інтеграції східноєвропейського простору в спільні оборонні та політичні механізми, це змусило після 2022-го року вчергове переписати порядок денний ЄС.

«Масштабне вторгнення Росії в Україну зруйнувало європейський порядок безпеки», – пишуть західні дослідники [Schwarzer, 2024]. Йдеться також про неясну після виборів 2024 року роль та участь США як гаранта безпеки для Європи, про відновлення тісної співпраці між ЄС та Великою Британією в рамках НАТО та G7, про посиленні двосторонні зв'язки, про спільну військову, фінансову та гуманітарну допомогу Україні, про розширення ЄС; зрештою про переосмислення безпекової архітектури Європи в континентальному та глобальному масштабі загалом.

Зауважимо, що для багатьох напрямів політики ЄС криза операціоналізується як структурна умова європейської інтеграції. Це виразно не лише для сучасної Європи, але загалом для європейського інтеграційного проекту, про що вказує і епіграф до цієї статті. В сучасній літературі про ЄС криза теж переважно перестала трактуватися як аномалія – вона є механізмом інтеграції через “pressure for reform” (як системний тиск, що визначає реформи). Після 2022 року у світі ще частіше говорять про полікризу, зокрема для ЄС про

конфігурацію складних одночасних процесів: війна, енергетика, технологічна залежність, розширення. Кризи як тригери для зміни безпекового порядку денного, бо саме вони відкривають “policy windows” для нових інструментів. І дослідникам, і виробникам рішень все частіше йдеться про складніше розуміння полікризи: від первинно «сукупності проблем, з якими стикається людство, у висхідній взаємопов’язаності соціальної, економічної, кліматичної, політичної й т. ін. систем сучасного глобального суспільства» до натомість сучасних «множинних криз, що виникають одночасно або накладаються одна на одну і взаємодіють між собою» [Українське суспільство в умовах полікризи, 2025, С. 185-187]. Це ризики, що наростають з різними швидкостями і масштабами, множаться у різних секторах європейської політики, часто паралельно зі складними глобальними потрясіннями, а відтак стають новою нормою життя ЄС.

Полікриза позначається на фрагментації політик. Емпіричні дослідження політики ЄС можуть аргументовано доводити, що розширення безпекового порядку денного спричиняє інституційні складності, конфлікти компетенцій, проблеми довіри між різними секторами і суб’єктами політик. Тобто кожна нова криза формує політичне середовище для сек’юритизації, а та відтак створює інституційне перевантаження для ЄС. Тут важливо вчасно розпізнати суспільно-політичну кризу, яку зазвичай науковці діагностують шляхом аналізу декількох ключових ознак: інституційна неспроможність; загострення конфліктів у суспільстві; збільшення політичної напруги; падіння довіри до влади, її технологічна відсталість, віддаленість від народу; зростання кількості незгодних, масових протестів; негативний вплив на сферу соціального захисту, економіку й суспільну стійкість загалом [Воляннюк, 2024].

Всередині європейських інституцій про кризові процеси пишуть переважно у глобальному масштабі: світ кардинально змінився; триває руйнування міжнародного порядку та його правил; зміни клімату та деградація навколишнього середовища погіршуються швидше, ніж очікувалося і т.д. Властиві для ЄС прояви кризи у стратегічних документах називають «перехресними викликами», серед них зокрема згадують такі тези:

- одночасне прагнення до економічної конкурентоспроможності та стратегічної автономії;
- сучасні політики все ще не сприяють пом’якшенню можливих напруг і нерівностей;
- розбалансований підхід до технологій, відсутність інноваційної цілісної моделі, що базувалася б на цінностях ЄС;
- тиск на добробут людей і стійкість суспільства, що поглиблюється негативними демографічними тенденціями, регіональними дисбалансами, проблемами фізичного та психічного здоров’я, ризиками для навколишнього середовища;
- загрози демократії та фундаментальним цінностям, в т.ч. проблеми зовнішнього та внутрішнього тиску на демократію, алгоритмічної поляризації та дезінформації [Strategic Foresight Report, 2025].

Спробуємо з опорою на напрацювання незалежних дослідників чіткіше окреслити кризові процеси, властиві безпековому порядку денному ЄС.

1) Однією з ключових криз є криза стратегічної стабільності, пов’язана з руйнуванням режимів контролю над озброєннями. Припинення дії Договору про ліквідацію ракет середньої і меншої дальності, стагнація Договору про звичайні збройні сили в Європі та відповідні невизначеності щодо майбутнього означають втрату інструментів передбачуваності. Дослідники підкреслюють «критичну слабкість чинних міжнародних механізмів контролю над ядерною зброєю, що призвело до підвищення ядерних ризиків і поглиблення недовіри між державами. Ядерна дипломатія... переживає глибокі трансформації, що пов’язані зі зростанням ядерного шантажу з боку деяких держав» [Лепська, 2024]. У результаті формується середовище зростаючих ризиків ескалації, де

відновлюється роль ядерного стримування, а поняття «кризової стабільності» знову стає центральним для європейської стратегічної думки.

2) Другою системною кризою є криза європейського нормативного порядку денного, доповнена перманентними кризами ідентичностей. Порушення базових принципів Гельсінського заключного акту – суверенної рівності держав, непорушності кордонів та незастосування сили – поставило під сумнів ефективність норм як інструменту безпеки. Дослідники вказують: «конструкту європейської ідентичності не вистачило гнучкості та здатності до модифікації, щоб витримати тиск кризових факторів, які обрушилися на Євросоюз з 2008 р. (періоду світової фінансової кризи). Розширення на Схід, некоректна міграційна політика, зміщення спочатку задекларованих цінностей у бік ліволіберальної ідеології з акцентом на толерантність, Brexit, економічна нестабільність, спричинена епідемією COVID-19 – ці події запустили ланцюжок зворотної трансформації, що виражається у зростанні націоналізму та відсутності Союзу з питань найактуальнішого порядку... "Конструювання" ЄС відбувалося на правовій основі за відсутності згуртовуючої ідеї, саме тому правова ідеологія заповнила вакуум у його ідеосфері... Правовій ідеології ЄС властиві такі характеристики: легітимація існуючого правопорядку та інтеграції, опис бажаного майбутнього у вигляді подолання не толерантності та дискримінації для "посилення" демократії... Водночас, ця ідеологія демонструє вкрай низький консолідуєчий потенціал у межах ЄС. Наслідком цього стали спроби лідерів ЄС "знайти" ціннісні орієнтири "знизу" та подолати кризу самоідентифікації» [Бондаренко, 2023]. Загалом сьогодні йдеться про перехід від моделі "norm-based security" до гібридної конфігурації, у якій норми залишаються важливими для внутрішньої консолідації ЄС, але зовнішня безпека дедалі більше залежить від військових спроможностей і союзницьких гарантій.

3) Третьою характеристикою нестабільності є криза трансатлантичної асиметрії. Європейська безпека тривалий час базувалася на американських гарантіях, що створило структурну залежність у сфері оборонних спроможностей. Вдало описують цей «новий стан» українські військові: сьогодні поглиблюється «асиметрія безпеки», коли безпека вже не про дві армії на полі бою, а про багатомірні, мережеасиметричні загрози, що охоплюють цивільні та транснаціональні процеси; саме такий режим небезпек підтримує РФ, що має на меті «підрив легітимності європейських урядів і послаблення трансатлантичної єдності», «здійснює експорт нестабільності через гібридні інструменти, поєднуючи регулярну війну, проксіспроможності та "sharp power" для підриву згуртованості ЄС і НАТО. Нарешті, загроза була офіційно визнана: у 2022 році НАТО переорієнтувало оборонне планування на багатодоменне стримування РФ, тоді як ЄС акцентував на стратегічній автономії й стійкості до гібридних загроз» [Сирський, Семененко, Лебеденко, Лойшин, 2025, с. 11, 16, 19]. Сучасні дебати щодо «європейської стратегічної автономії» відображають спробу подолати зростаючий дисбаланс між США та ЄС через розвиток спільної оборонної політики ЄС, Європейського оборонного фонду та механізмів постійного структурованого співробітництва. Водночас повна автономія залишається малоімовірною без збереження трансатлантичної єдності.

4) Четвертий вимір – це криза енергетичної безпеки, яка трансформувалася у питання геополітичної стійкості та виклики екологічної безпеки. Дослідники ще на початку повномасштабного вторгнення писали: «У тих складних умовах, в яких опинився енергетичний сектор ЄС, виникли серйозні побоювання щодо того, чи зможе ЄС залишатися лідером, який продовжуватиме очолювати міжнародну спільноту на шляху протидії змін клімату... незважаючи на плани поєднати шлях до енергетичної незалежності від Росії з досягненням кліматичної нейтральності, ЄС був змушений для компенсації високих цін на енергоресурси частково відходити від кліматично дружньої політики. Відтак, у першій половині 2022 р. країни ЄС збільшили поставки з інших країн вугілля..., прийняв рішення відновлювати чи продовжувати роботу власних вугільних та атомних електростанцій. Це у

підсумку призвело до зростання викидів в атмосферу парникових газів... З іншого боку, ЄС почав активно будувати термінали для транспортування зрідженого природного газу, з метою диверсифікації постачання енергетичних ресурсів, укладати нові контракти на постачання нафти та газу, розвивати альтернативну енергетику» [Бучин, 2023, с. 29]. Відмова від російських енергоносіїв стала не лише економічним, а й стратегічним рішенням, що стимулює диверсифікацію постачання, розвиток відновлюваної енергетики та інфраструктурну інтеграцію. Енергетика перетворилася на інструмент стримування та на фактор, що визначає зовнішньополітичну суб'єктність ЄС.

5) Кризові процеси, пов'язані з технологічною трансформацією безпеки, відіграють суттєву роль для стійкості ЄС. Тут поки переважає «економічна» логіка, однак поза міжнародним і безпековим контекстами вона «крихка». Європа стикається з необхідністю одночасно зменшити залежність від зовнішніх постачальників критичних технологій, розвинути власну оборонно-промислову базу та інтегрувати штучний інтелект, космічні системи й кіберспроможності у безпекову політику. На думку вчених, сьогодні зростає «необхідність ревізії чинної парадигми політики Європейського Союзу. Геополітичні трансформації, спричинені війною в Україні, зростаючою конкуренцією на тлі технонаціоналізму та структурною залежністю від зовнішніх партнерів, продемонстрували обмеженість фрагментованого підходу до формування стратегій безпеки, інновацій та інвестицій. Відокремлення секторів, характерне для попередніх етапів європейського інтеграційного процесу, більше не відповідає системним викликам ХХІ століття... Формування стратегічної стійкості ЄС можливе лише за умови глибокої структурної інтеграції між дослідницько інноваційним сектором, оборонно-промисловим комплексом та інституціями спільної зовнішньої та безпекової політики» [Гетманенко, 2025, с. 235]. Отже, у відповідь на ці виклики формується нова логіка «технологічної автономності», що поєднує економічну, цифрову та військову політику.

6) Окремим виміром є криза безпеки людини, яка проявляється через згорання демократії, соціальну поляризацію, міграційні потоки, інформаційні операції, зростання впливу недержавних акторів. Саме в комплексі безпеку людини розглядають сучасні автори, відтак вказують на – зростаючу соціально-економічну нерівність, корупцію, політичну поляризацію, поширення дезінформації, загальну невизначеність, підрив довіри до демократичних інститутів ЄС, стриману реакцію європейських країн на масштабну агресію РФ, підрив впевненості у європейських механізмах прийняття рішень, зростання впливу деяких авторитарних проросійських режимів у межах ЄС, а також їхню взаємодію (конфронтаційна політика Угорщини, позиція уряду Словаччини тощо), втрату чіткого напрямку розвитку демократії на засадах солідаризму в об'єднаній Європі – усі ці загрози безпеці людини провокують зростання кількості міжнародних конфліктів, міграційні потоки, дефіцит енергоресурсів, торговельні проблеми, руйнування демократії в усьому світі [Загурська-Антонюк, Свірко, Загурський, 2025]. Отже, гібридні інструменти, спрямовані на дестабілізацію демократичних інститутів, демонструють, що внутрішня та зовнішня безпека більше не можуть розглядатися окремо. Це зумовлює сек'юритизацію політик у сферах, які раніше вважалися суто соціальними.

7) Криза суб'єктності Європи як безпекового актора формується на базі вище згаданих та може осмислюватися як метакриза сучасності. Українські дослідники, вивчаючи зовнішньополітичну суб'єктність ЄС, акцентують: «образ ЄС як "центр тяжіння" поступово трансформується в умовах внутрішньої фрагментації, зниження інституційної цілісності та викликів геополітичного характеру. Якщо раніше Союз асоціювався із правовим взірцем і носієм універсальних норм, що приваблював своїх партнерів завдяки авторитету верховенства права та демократичної легітимності, то після Брекзиту та в умовах зростання напруженості між ліберальними і так званими "неліберальними демократіями", зокрема Польщею та Угорщиною, така позиція зазнала суттєвого послаблення» [Дмитренко,

Дмитренко, Жабінець, 2025, с. 5]. Криза суб'єктності багатоскладова та передусім означає кризу політичної волі, помилки координації між інституціями, труднощі суспільно-політичної комунікації.

У відповідь на ці кризи формується нова багаторівнева модель європейської безпеки. Це паралельне посилення ролі НАТО як основного механізму колективної оборони, інституціоналізація оборонних ініціатив ЄС, розширення регіональних форматів (Північне співробітництво, Бухарестська дев'ятка, Люблінський трикутник та ін.) та поглиблення партнерств із країнами-кандидатами. Така поліцентрична структура підвищує стійкість системи, але ускладнює координацію.

Пошук рішень в умовах полікризи природно відображається на європейському порядку денному та часто викликає нові дилеми. Наприклад, у західних джерелах часто критично розглядається взаємодоповнюваність НАТО та Спільної політики безпеки та оборони ЄС (СПБО – як найважливішого елемента спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС, що охоплює оборону та військові аспекти, а також внутрішні кризи). В умовах мінливого безпекового ландшафту переглядається їх роль для потенційних реформ. У зв'язку з цим вчені акцентують на виразній дилемі безпекового порядку денного, яка тривалий час перешкоджала приймати ефективні рішення – мовчазна та спільна «втеча від реальності», що звужує можливості європейського антикризового управління безпекою та повинна бути подолана сценарним плануванням [Helferich, 2025].

Критики зазначають і нові безпекові формати. Зокрема Європейське політичне співтовариство (ЄПС, The European Political Community) – зустріч лідерів 44 європейських країн, яка з жовтня 2022 року проводиться двічі на рік, щоб забезпечити платформу для обговорення стратегічних питань у Європі, розвинути діалог між лідерами країн-членів ЄС, країн-кандидатів та інших європейських країн після того, як Росія підірвала континентальний порядок безпеки повномасштабною війною проти України. Зміст обговорень ЄПС навмисно гнучкий і залежить від поточних уподобань багатьох залучених учасників: країни, яка головує в ЄПС на основі ротації, інших учасників ЄПС, які особливо зацікавлені в просуванні порядку денного, таких як Франція, ЄС через перспективу членства деяких учасників ЄПС, що не входять до об'єднання, а також значного фінансування ЄС цих країн через його структуровані політичні рамки [What is the EPC, н.д.]. Оскільки європейцям необхідно активізувати свою участь у забезпеченні міжнародної безпеки, після 2022 року вони дійсно почали засновувати нові формати взаємодії; але враховуючи вже достатньо тривалі та ширші геополітичні та гео економічні виклики, фахівці висловлюють застереження, чи спроможний черговий міждержавний форум вирішити за давні проблеми [Schwarzer, 2024].

Втім у сучасній літературі чимало й позитивних оцінок стратегій ЄС у відповідь на кризи. «ЄС продемонстрував силу, єдність і трансформаційну стійкість у реагуванні на нещодавні кризи», – зазначається на сайті Єврокомісії, де водночас стверджується необхідність подальшого проактивного пошуку рішень не лише у контексті нових ризиків, але й майбутніх можливостей, розгляду незнайомих сценаріїв або навіть тих, які важко уявити [Strategic Foresight Report, 2025]. ЄС, на думку багатьох фахівців, має потенціал і готовність підтримувати солідарність у світі; він є глобальним законодавцем у нових сферах демократії (захист даних, диджиталізація, управління цифровими платформами й технологіями); спроможний посилювати зв'язок між своїми інституціями та громадянами, і такому зміцненню засад європейської солідарної демократії сприяє навіть загальна чисельність населення ЄС, що приблизно відповідає загальній кількості населення США і Росії разом [Загурська-Антонюк, Свірко, Загурський, 2025, с. 152-153]. Вивчаючи реакції ЄС на демократичні виклики та їхні ширші наслідки для європейської політики, західні автори теж стверджують, що «ЄС виявився напрочуд стійким до криз завдяки своїй здатності адаптуватися та поглинати, а за необхідності й змінюватися у відповідь на кризу»

[Riddervold, Trondal, Newsome, 2021]. Загалом оцінки безпекового порядку денного ЄС розділилися та не є однозначними.

На основі опрацьованої літератури спробуємо узагальнити взаємозв'язок ключових кризових процесів у Європі та їх наслідків для ЄС, а також окреслити подальшу аналітичну перспективу, з якої варто вивчати складні суспільно-політичні процеси та відносини у регіоні.

Таблиця 1.

Безпековий порядок денний ЄС: криза – рішення – дилема

Криза	Політичне та інституційне рішення ЄС	Стратегічна дилема	Аналітичний вимір / що пояснює
Війна Росії проти України та руйнування постбіполярного порядку	Європейський фонд миру, спільні оборонні закупівлі, Strategic Compass, зростання оборонних витрат	Стратегічна автономія vs. трансатлантична залежність	Суб'єктність ЄС як безпекового актора
Енергетична залежність від РФ	REPowerEU, диверсифікація постачання, спільні закупівлі газу	Енергетична безпека vs. економічна конкурентоспроможність	Геоелектронізація безпеки
Технологічна залежність (США/Китай)	Digital sovereignty, кіберстійкість, регулювання ШП	Відкритий ринок vs. технологічний протекціонізм	Безпека через регулювання
Фрагментація політичної волі держав-членів	PESCO, голосування кваліфікованою більшістю (частково), коаліції спроможних	Поглиблення інтеграції vs. збереження національного суверенітету	Межі нефункціонального розвитку
Криза міжнародних інституцій безпеки	Європейське майбутнє в НАТО, партнерства з G7, двосторонні гарантії безпеки	Інституційний мультилатералізм vs. ad hoc коаліції	Трансформація ліберального міжнародного порядку
Гібридні загрози та інформаційна війна	East StratCom, санкційна політика, захист критичної інфраструктури	Безпека vs. ліберальні свободи	Сек'юритизація внутрішньої політики
Міграційні кризи та демографічний тиск	New Pact on Migration and Asylum, екстерналізація кордонів	Гуманітарні норми vs. контроль кордонів	Нормативна сила ЄС і її межі
Розширення ЄС в умовах війни	Нові формати поступової інтеграції, безпекові умови	Поглиблення vs. розширення	Геополітизація стратегій розширення
Демократична ерозія всередині ЄС	Механізм умовності бюджету, санкційні процедури	Ціннісна єдність vs. політична стабільність	Легітимність ЄС як безпекової спільноти

Розроблено авторами.

Запропонована у табл. 1 модель пояснює логіку (ро)згортання кризи: 1) кризи формують безпековий порядок денний, однак не всі загрози стають частиною security agenda, а лише ті, що політично сек'юритизовані та інституційно опрацьовані; 2) рішення ЄС у відповідь на кризи мають структурну специфіку, при цьому переважають регуляторні інструменти, фінансові механізми, коопераційні формати (а не класична військова сила); 3) практично кожне рішення створює нову дилему, адже ЄС не «вирішує проблеми», а перерозподіляє ризики між цілями.

ЄС відповідає на кризи не лише військовими інструментами, а через регулювання ринку і технологій (наприклад, кіберстійкість, стандарти для продуктів, контроль ланцюгів постачання). Це створює особливу модель – безпека через регулювання. Водночас сучасний

безпековий порядок денний Європи характеризується переходом від постмодерної моделі «мирного континенту» до конфігурації, що поєднує елементи силового балансу, нормативної інтеграції та технологічного суперництва. Пошук шляхів вирішення криз відбувається через синтез трьох стратегій: нарощування військових спроможностей, інституційну адаптацію та поглиблення політичної єдності. Від успішності цього синтезу залежить здатність Європи виступати автономним і водночас союзницьким центром сили в новій глобальній безпековій структурі.

Висновки. Кризові процеси в Європі перегукуються з глобальними та локальними, а реакція на них усередині ЄС часто формує нові стратегічні дилеми. Саме російсько-українська війна радикально переписала безпековий порядок денний Європи. Регуляторна безпека вже тривалий час є типовою для ЄС, а втім війна стала каталізатором переозначення безпеки Європи. Після 2022 року на порядку денному безпеки ЄС знову домінують питання оборони, військової мобільності, ВПК. Це означає повернення до “hard security”, але в поєднанні з регуляторною силою ЄС (санкції, політика стійкості, ланцюги постачання тощо).

Дилеми європейської безпекової політики потребують сучасних аналітичних інструментів. В умовах полікризи класична безпекова дилема у європейському контексті трансформувалася на одразу декілька рівнів викликів: дилему автономії vs. трансатлантизму, розширення vs. керованості, ринку vs. геополітики. Посилення оборонних спроможностей ЄС одночасно стабілізує та створює нові напруження (наприклад, у відносинах між державами-членами щодо ресурсів).

Взаємозв'язок трьох ключових понять у статті може розвинути аналітичні інструменти для розуміння безпеки ЄС: «кризи» визначають, що саме стає безпекою (agenda); «безпековий порядок денний» формує інституційні відповіді; «дилеми» виникають як побічний ефект цих відповідей (розподіл ресурсів, суверенітет, альянси тощо). Тобто це динамічна тріада політичного розвитку ЄС в умовах полікризи.

У стратегічному вимірі сучасна Європа змінюється: від умовно постмодерного до умовно геополітичного ЄС. Сучасний безпековий порядок денний ставить перед ЄС екзистенційну потребу трансформації у впливового геополітичного актора. ЄС визнає нагальну необхідність посилення стійкості за рамками простого подолання кризи, прагнучи натомість трансформаційного реагування, тобто здатностей адаптуватися та процвітати в невизначені часи. Однак виразні дилеми (єдність, ресурси, демократична легітимність) показують, що ця трансформація незавершена і кризи залишаються головним драйвером змін, які потребують подальших досліджень.

Використані джерела:

1. Бондаренко, Л.-О. (2023). Поглиблення кризи європейської ідентичності та взаємин всередині Європейського Союзу: ідеологічний аспект. Історико-політичні проблеми сучасного світу, (47), 177–184. <https://doi.org/10.31861/mhpi2023.47.177-184>
2. Бучин, М. А. (2023). Кліматична політика ЄС в умовах повномасштабної російсько-української війни. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 4(60). [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.4\(60\).296974](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.4(60).296974)
3. Воляннюк, О. «Російська криза»: спроба концептуалізації у контексті сучасної політології та громадянської освіти. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. № 1 (18) 2024. С. 234-248. <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2024-01-234-248> (категорія Б)
4. Гетманенко, О.О. (2025). Інноваційно-інвестиційна та безпекова політика європейського союзу в умовах нових геополітичних викликів: стратегічний аналіз. Цифрова економіка та економічна безпека. Випуск 2(17). С. 230-237. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-38>
5. Дмитренко, С., Дмитренко, О., & Жабінець, Н. (2025). Європейський Союз: переосмислення безпекової та зовнішньої політики. *Публічне управління і політика*, (5(9)). <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.5.08>

6. Загурська-Антонюк, В. Свірко, С., Загурський, В. (2025). Криза солідарної демократії ЄС в умовах геополітичних загроз. *Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць; редкол.: О. М. Руденко (голов. ред.), П. В. Токар, В. І. Андрейко та ін. Ужгород: ДВНЗ "УжНУ", Вип. 1 (34). С. 143–155.*
7. Лепська, Н. В. (2024). «Нова» ядерна дипломатія в умовах сучасної кризи системи міжнародної безпеки. *Сучасні політичні візії. № 1. С. С. 24-33.* URL: <https://doi.org/10.32782/3083-5755/2024/1-4>.
8. Сирський, О., Семененко, О., Лебеденко, А., & Лойшин, А. (2025). Глобалізм і нова епоха воєн: від світового порядку до асиметрії безпеки. *Міжнародний науковий журнал «Military Science», 3(3), 6-27.* <https://doi.org/10.62524/msj.2025.3.3.1>
9. Українське суспільство в умовах полікризи: Другі соціологічні читання пам'яті академіка НАН України В.М. Ворони (короткий звіт). (2025). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2, 183–214.*
10. Anghel, S. E., Damen, M. The Future European Security Architecture: Dilemmas for EU strategic autonomy. (2025). *European Parliament Study. 140 p.*
11. Berling, T. V., Gad, U. P., Lund Petersen, K., & Wæver, O. (2021). The pandemic has overturned our old understandings of security: Precaution: Covid-19! Danish Institute for International Studies (DIIS). DIIS Policy Brief Vol. 2021 No. November
12. Helferich, J. (2025). Trapped in the grey zone: NATO-CSDP relations in a new era of European security governance. *Int Polit 62, 1070–1083.* <https://doi.org/10.1057/s41311-024-00647-9>
13. Helwig, N. (2023). EU Strategic Autonomy after the Russian Invasion of Ukraine: Europe's Capacity to Act in Times of War. *JCMS. Volume 61. Annual Review. Pp. 57–67* <https://doi.org/10.1111/jcms.13527>
14. Monnet, J. (1978). *Memoirs.* London: Collins
15. Resilience 2.0: Empowering the European Union towards 2040 and beyond. (2025). European External Action Service. https://www.eeas.europa.eu/eeas/resilience-20-empowering-european-union-towards-2040-and-beyond_en
16. Riddervold, M., Trondal, J., Newsome, A. (2021). European Union Crisis: An Introduction. *The Palgrave Handbook of EU Crises. Palgrave Studies in European Union Politics. Palgrave Macmillan, Cham.* https://doi.org/10.1007/978-3-030-51791-5_1
17. Ruuhonen, J. (2024, Sep) The Incoherency Risk in the EU's New Cyber Security Policies. 23th Conference on e-Business, e-Services and e-Society (I3E). Heerlen, Netherlands. pp.284-295 <https://doi.org/10.48550/arXiv.2405.12043>
18. Schwarzer, D. (2024). The War in Ukraine and Its Challenges to European Security, Transatlantic Relations, and EU-UK Cooperation', in Federico Fabbrini (ed.), *The Law & Politics of Brexit: Volume V: The Trade and Cooperation Agreement* (Oxford; online edn, Oxford Academic. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198908289.003.0003>
19. Strategic Foresight Report (2025.09.09). European Commission. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-foresight/2025-strategic-foresight-report_en
20. Wæver, O. (1995). *Securitization and Desecuritization.* In R. D. Lipschutz (Ed.), *On Security* (pp. 46-87). Columbia University Press.
21. What is the EPC? The EPC Observatory. <https://epc-observatory.info/what-is-the-epc/>

References:

1. Bondarenko, L.-O. (2023). Pohlyblennia kryzy yevropeiskoi identychnosti ta vzaiemyn vsередyni Yevropeiskoho Soiuzu: ideolohichniy aspekt [Deepening the crisis of European identity and relations within the European Union: the ideological aspect]. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu, (47), 177–184.* <https://doi.org/10.31861/mhpi2023.47.177-184>
2. Buchyn, M. A. (2023). Klimatychna polityka YeS v umovakh povnomasshtabnoi rosiisko-ukrainskoi viiny [EU climate policy in the conditions of the full-scale Russian-Ukrainian war]. *Visnyk NTUU «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo, 4(60).* [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.4\(60\).296974](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.4(60).296974)
3. Volianiuk, O. (2024). «Rosiiska kryza»: sproba kontseptualizatsii u konteksti suchasnoi politolohii ta hromadianskoi osvity [“Russian crisis”: an attempt at conceptualization in the context of modern political science and civic education]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii, 1(18), 234–248.* <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2024-01-234-248>
4. Hetmanenko, O. O. (2025). Innovatsiino-investytsiina ta bezpekova polityka Yevropeiskoho Soiuzu v umovakh novykh heopolitychnykh vyklykiv: stratehichniy analiz [Innovation-investment and security policy of the European Union in the conditions of new geopolitical challenges: a strategic analysis]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka, 2(17), 230–237.* <https://doi.org/10.32782/dees.17-38>

5. Dmytrenko, S., Dmytrenko, O., & Zhabinets, N. (2025). Yevropeiskyi Soiuz: pereosmyslennia bezpekovoï ta zovnishnoi polityky [The European Union: rethinking security and foreign policy]. *Publichne upravlinnia i polityka*, 5(9). <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.5.08>
6. Zahurska-Antoniuk, V., Svirko, S., & Zahurskyi, V. (2025). Kryza solidarnoi demokracji YeS v umovakh heopolitychnykh zahroz [The crisis of EU solidarity democracy in the conditions of geopolitical threats]. *Heopolityka Ukrainy: istoriia i suchasnist: zbirnyk naukovykh prats*, 1(34), 143–155.
7. Lepska, N. V. (2024). «Nova» yaderna dyplomatiia v umovakh suchasnoi kryzy systemy mizhnarodnoi bezpeky [“New” nuclear diplomacy in the conditions of the modern crisis of the international security system]. *Suchasni politychni vizii*, 1, 24–33. <https://doi.org/10.32782/3083-5755/2024/1-4>
8. Syrskyi, O., Semenenko, O., Lebedenko, A., & Loishyn, A. (2025). Hlobalizm i nova epokha voien: vid svitovoho poriadku do asymetrii bezpeky [Globalism and the new era of wars: from the world order to the asymmetry of security]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Military Science»*, 3(3), 6–27. <https://doi.org/10.62524/msj.2025.3.3.1>
9. Ukrainske suspilstvo v umovakh polikryzy: Druhi sotsiologichni chytannia pamiaty akademika NAN Ukrainy V. M. Vorony (korotkyi zvit) [Ukrainian society in the conditions of polycrisis: the Second sociological readings in memory of academician of the NAS of Ukraine V. M. Vorona (brief report)]. (2025). *Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh*, 2, 183–214.
10. Anghel, S. E., Damen, M. *The Future European Security Architecture: Dilemmas for EU strategic autonomy*. (2025). *European Parliament Study*. 140 p.
11. Berling, T. V., Gad, U. P., Lund Petersen, K., & Wæver, O. (2021). The pandemic has overturned our old understandings of security: Precaution: Covid-19! Danish Institute for International Studies (DIIS). *DIIS Policy Brief Vol. 2021 No. November*
12. Helferich, J. (2025). Trapped in the grey zone: NATO-CSDP relations in a new era of European security governance. *Int Polit* 62, 1070–1083. <https://doi.org/10.1057/s41311-024-00647-9>
13. Helwig, N. (2023). EU Strategic Autonomy after the Russian Invasion of Ukraine: Europe's Capacity to Act in Times of War. *JCMS. Volume 61. Annual Review*. Pp. 57–67 <https://doi.org/10.1111/jcms.13527>
14. Monnet, J. (1978). *Memoirs*. London: Collins
15. Resilience 2.0: Empowering the European Union towards 2040 and beyond. (2025). *European External Action Service*. https://www.eeas.europa.eu/eeas/resilience-20-empowering-european-union-towards-2040-and-beyond_en
16. Riddervold, M., Trondal, J., Newsome, A. (2021). *European Union Crisis: An Introduction*. The Palgrave Handbook of EU Crises. Palgrave Studies in European Union Politics. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-51791-5_1
17. Ruohonen, J. (2024, Sep) The Incoherency Risk in the EU's New Cyber Security Policies. 23th Conference on e-Business, e-Services and e-Society (I3E). Heerlen, Netherlands. pp.284-295 <https://doi.org/10.48550/arXiv.2405.12043>
18. Schwarzer, D. (2024). 'The War in Ukraine and Its Challenges to European Security, Transatlantic Relations, and EU-UK Cooperation', in Federico Fabbrini (ed.), *The Law & Politics of Brexit: Volume V: The Trade and Cooperation Agreement* (Oxford; online edn, Oxford Academic. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198908289.003.0003>
19. Strategic Foresight Report (2025.09.09). European Commission. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-foresight/2025-strategic-foresight-report_en
20. Wæver, O. (1995). *Securitization and Desecuritization*. In R. D. Lipschutz (Ed.), *On Security* (pp. 46-87). Columbia University Press.
21. What is the EPC? The EPC Observatory. <https://epc-observatory.info/what-is-the-epc/>

Ivan Humeniuk,

*PhD student at the Department of Political Science,
Ukrainian Drahomanov State University*

The EU Security Agenda: Crises, Dilemmas, and the Search for Solutions

The article examines the transformation of the European Union's security agenda in the context of polycrisis and structural changes in the international order. The relevance of the topic is due to the erosion of the post-war European security architecture, the full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine, the growing role of hybrid, technological, energy, and information threats, as well as the need to reconsider the EU's actorness in the field of security. The aim of the study is to conceptualize the EU security agenda as a political and analytical construct shaped within a cycle of crises in which policy responses generate new strategic dilemmas and determine the further evolution of the integration project.

The methodological framework is based on a comparative approach, critical analysis of contemporary academic and analytical sources, and the application of the theoretical provisions of securitization, the concept of

polycrisis, and agenda-setting studies. The use of these methods made it possible to identify the interconnection between the discursive construction of threats, the institutional evolution of the EU, and the limits of integration in the security domain.

The findings demonstrate that the contemporary EU security agenda is characterized by the expansion of the thematic scope of security, the securitization of economic, technological, and energy policies, and the fragmentation of institutional response mechanisms. The key types of crises are identified as those of strategic stability, the normative order and identity, transatlantic asymmetry, and energy security. It is argued that crisis is not only a destructive phenomenon but also a structural condition of European integration, opening “windows of opportunity” for reforms while simultaneously creating risks of institutional overload and political conflict. The decisive role of Ukraine in rethinking the European security architecture and in shifting the focus from a normative to a hybrid security model—combining military capabilities, societal resilience, and alliance mechanisms—is demonstrated. It is concluded that the effectiveness of the EU security agenda depends on its ability to reconcile strategic autonomy with transatlantic unity, overcome institutional fragmentation, and develop a coherent model of multidimensional security.

Keywords: EU security agenda, polycrisis, securitization, strategic autonomy, European integration, hybrid threats, transatlantic relations, energy security.

DOI <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series22.2025.38.17>

УДК 327.8

Володимир Жигайло,

здобувач ступеня доктора філософії,

Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ МАУП»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7255-5747>; e-mail: volodymyr.zhyhaylo@gmail.com

ПРІОРИТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США ЗА ПЕРШОЇ КАДЕНЦІЇ Д. ТРАМПА: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОДІЙ І ДОКТРИН

У центрі уваги період 2017–2021 років (перша каденція Дональда Трампа), що став переломним етапом для трансформації не лише стратегії США, але й геополітики загалом. У статті досліджено зовнішню політику Сполучених Штатів у XXI столітті як явище, що значною мірою зумовлене рішеннями і доктринами, розробленими зокрема з 2001 р. аналітичними центрами президентів Дж. Буша, Б. Обами, Д. Трампа. Це спроба комплексно проаналізувати в історичній ретроспективі зовнішньополітичний курс Вашингтона з точки зору актуальних подій і їх доктринального забезпечення. Доктрини дають змогу виявити традиційні напрями зовнішньополітичного курсу країни та традиційні уявлення американських очільників про зовнішньополітичні пріоритети, які змінювалися від каденції до каденції, проте які безпосередньо пов'язані з формуванням засад нового світопорядку, що відповідав політичним та економічним інтересам США.

Встановлено реальну роль політичних подій і документів, що формують доктринальне підґрунтя зовнішньополітичної діяльності президентів у їхній практичній діяльності через призму традиційних парадигм – ізоляціонізму та інтервенціонізму, жорсткої та м'якої сили. Зовнішньополітичні стратегії американських очільників і їхні уявлення про зовнішньополітичні імперативи нерідко розглядаються окремо від базових документів (стратегії національної безпеки, національні воєнні стратегії, щорічні звіти секретаря оборони президенту та Конгресу США). Авторський підхід полягає не лише в поєднанні цих двох візій, а й у аналізі стійких політичних уявлень, сформованих під впливом адженди, які сприяли формуванню та зміцненню нового світового порядку. Ретроспективний аналіз окремих подій і стратегій першої каденції Д. Трампа дав можливість охарактеризувати пріоритети та проблеми зовнішньої політики Сполучених Штатів у XXI столітті.

Ключові слова: зовнішня політика США, пріоритети адміністрації Дональда Трампа, зовнішньополітичний курс Вашингтона, доктринальне забезпечення, новий світовий порядок, ретроспективний аналіз, аналіз подій, американсько-українські відносини.

Вступ. У сучасних академічних і політичних дискусіях часто згадуються доктринальні засади зовнішньої політики каденцій Дж. Буша, Б. Обами, Д. Трампа та їхня практична реалізація, наслідки для сьогодення. Врахування чинника конкретних рішень і